

¹ Tekst Ruud Metselaar – www.comomeerinfo.nl

L'Homo Salvadego (De Wildeman)

Het museum in Sacco

In het dorpje Sacco, in het Val Gerola, bevindt zich een heel bijzonder museum. Als U in Morbegno bij de verkeerslichten de afslag Val Gerola neemt, ziet U al snel een bordje met 'L'Homo Salvadego'. Na ongeveer 5 km komt U in Sacco, waar U bij de kerk een parkeerplaats vindt. Op ongeveer 100 m afstand is het museum gevestigd in een typisch Valtellinees huis. Het is alle dagen geopend (ook Zondag) van 9-12 u en 14-18 u en is gratis toegankelijk. Meestal zult U om de hoek, naast de ingang, moeten aanbellen, waarop een mevrouw Vanetti U naar de eerste verdieping zal begeleiden. We staan dan voor de deur van een 'camera picta', een kamer waarvan alle wanden zijn gedecoreerd met fresco's. De deurstijl is mooi beschilderd met een inscriptie in gotisch Latijnse letters: "In Uw naam, o Christus? Gezegend zei deze plaats. Opdat er vrede zei voor wie binnengaat en voor diegenen die leven in Uw genade". U komt dan in een kamer van circa 3x5 meter. Meteen rechts naast de deur zien we de hoofdpersoon van dit verhaal: 'De Wildeman'. Deze figuur uit de folklore is afgebeeld met een geheel behaard lichaam, lange haren en vingers die bijna aapachtig aandoen. In zijn hand houdt hij een ruwe knots. Naast hem zien we, als ware het een modern cartoon, een spreuk: "Ego sono un homo salvadego per natura, chi me offende ge fo pagura" d.w.z. "Ik ben een wildeman van nature, die me beledigt zal ik het betaalt zetten". Deze tekst is kenmerkend voor de rol die de figuur van de wildeman speelt in volksverhalen, iemand die klaar staat om een mogelijke tegenstander aan te vallen, maar alleen als hij gedwongen wordt zich te verdedigen.

Op dezelfde muur, naast de wildeman, valt de aandacht op een grote schildering, een 'bewening van de dode Christus' met een treurende Maagd met Christus op haar knie. Daarnaast zit Johannes de Evangelist nogal onbewogen te kijken en geheel links staat St. Antonius de Abt. Aan de rechterkant zien we een geknielde figuur die volgens een bijschrift (dat inmiddels vrijwel onleesbaar is) Agostino Zugnoni voorstelt, die op 18 mei 1464 opdracht gaf tot dit schilderij. We weten dat de Zugnoni een bekende familie van notarissen in Sacco waren.

Fresco van de 'Homo Salvadego'

¹ Verzoeken om toezending per email aan: r.metselaar@comomeerinfo.nl

Links van de deur is een boogschutter afgebeeld, terwijl de overige wanden van de kamer zijn versierd met bloemmotieven. Daarnaast staan vele spreuken, meestal met een moraliserende tekst, waarvan opvalt dat ze deels in het Latijn, deels in het Italiaans zijn geschreven.

De kamer waarin zich deze meer dan vijfhonderd jaar oude fresco's bevinden, was heel lang in gebruik als hooischuur, waardoor de beschildering niet zichtbaar was. In 1922 werden de fresco's bestudeerd en beschreven door Giacomo Pini, maar pas in 1988 werd het huis aangekocht door de gemeente Morbegno en in 1994 opengesteld als museum.

Fresco van de 'Pietà'

Als U vervolgens een kijkje neemt op de tweede verdieping, dan wordt duidelijk hoe zeer deze wildeman deel uitmaakt van de folklore, niet alleen in de Italiaanse Alpen, maar ook in vele andere streken van Europa. Een reeks foto's toont ons soortgelijke afbeeldingen op de Porta Poschiavina in Tirano, in het Palazzo Besta in Teglio, beide in het Valtellina, in Oneta in het Val Brembana, maar ook in Aosta, Innsbruck en Thiers en Ambierle in Frankrijk, waar hij 'l'homme des bois' wordt genoemd. De herinneringen aan deze figuur worden ook levendig gehouden in carnavalsoptochten in de Alpen. Verrassend zijn de beelden op de Dom in Milaan, waar we zowel een groot beeld vinden alsook waterspuwers met de wildeman. In Chiavenna is een Trattoria dell'Uomo Selvatico. Dit restaurant dateert uit de 17^e eeuw, maar bij verbouwingen is de afbeelding van de wildeman verloren gegaan. Echter ziet U nu in de Via G.B. Cerletti 28 een nieuwe schildering.

Kenmerkend voor alle afbeeldingen is de sterke beharing van het lichaam en de lange haren en een knots. De oorsprong van de legendes rond deze figuur ligt in een ver verleden. De mensen woonden in een omgeving die buiten het eigen dorp vijandig en vol geheimen was. Daarin paste de aanwezigheid van een wezen dat geïsoleerd leefde op de beboste berghellingen en enerzijds nieuwsgierig was naar de 'beschaafde' mens en daar anderzijds bang voor was. De archetypen van de wildeman zijn te vinden bij de klassieken. Hij is vergelijkbaar met Sylvanus, de god van bossen en landerijen, of met Hercules, de sterke man die ook wordt afgebeeld met een knots en die geldt als de beschermer van woningen. Een mooi voorbeeld is te zien in de Villa Vertemate Franchi in Piuro. Bij binnenkomst zien we meteen rechts naast de deur, in de lange gang met mythologische figuren, de afbeelding van Hercules met een grote baard en knots.